

FRISKUS-gruppen

Drömmar och valfrihet – en mänsklig rättighet

Inledning

FRISKUS står för Fritid, Social och Kulturell Samverkan. Idag är det mer än någonsin viktigt att samarbeta över gränserna, av ekonomiska skäl, för att bryta fördomar och förändra attityder, samt för att lyckas med integration. Alla kan vinna något på detta, samhället och de enskilda individerna är alla vinnare om man gör detta.

Barn och ungdomar med funktionshinder måste ges rätt till att ha drömmar och valfrihet att själv få välja sin fritid. Alla är inte intresserade av handikappidrott, även om det betyder oerhört mycket för en del och Sverige har en väl utvecklad handikappidrott. Det finns fortfarande alldeles för många som inte har en bra fritid. Samhället måste därför pröva nya grepp för att öppna upp sig. Mycket handlar om okunskap och rädsla för det okända!

FRISKUS-gruppen vill ge alla chansen till en kvalitativt bra fritid där utbudet är likvärdigt och valfriheten likaså.

Grunden till bildandet av FRISKUS-gruppen

FRISKUS-projektet startade genom att Stefan Persson, som då var fritidskonsulent på Barn- och ungdomshabiliteringen tog kontakt med undertecknad på HISO (Handikappidrottens Samarbetsorganisation) 1994 och frågade om vi på något sätt kunde hjälpa till med att ”slussa ut” deras brukare (barn och ungdomar med funktionshinder) till föreningsliv och fritidsgårdar.

De hade stora problem med detta på egen hand. Bakgrunden var att man hade satsat på fritidsaktiviteter som en del av behandlingen, genom att barnen hade fått prova på olika fritidsaktiviteter i grupper inne på Barn och ungdomshabiliteringen. Framförallt handlade det om skapande verksamhet såsom drama, musik och målning. Det hade visat sig att många barn kände stor tillfredsställelse och lust till detta, vilket utvecklade dem på olika sätt. Barn och Ungdomshabiliteringen i Malmö har sedan många år tillbaka arbetat efter en speciell arbetsmodell där man sätter brukaren i centrum. Med WHO:s beskrivning av vad ett handikapp består i som grund - upprättas ett målstyrt, samordnat och individualiserat program för barnet med familj (ISP).

Man bildar ett team kring barnet/familjen som sedan utgår från barnets behov, ej från de befintliga resurserna inom olika förvaltningar. Insatserna samordnas över förvaltningsgränserna och målstyrningen sker gemensamt.

Det visade sig snabbt att det fanns en samsyn vad det gäller integrationstanken mellan oss och jag tog upp frågan i vår styrelse, som efter viss diskussion insåg värdet i denna arbetsuppgift. Men då ville vi från HISO:s sida att man skulle inkludera även idrottsaktiviteter i arbetet. Vi kom överens om att även att Fritidsförvaltningen i Malmö borde delta i detta arbete, de tillfrågades och tackade ja till att delta i processen. Man utsåg Anette Gillsin, fritidssekreterare att företräda dem.

I de diskussioner som fördes mellan oss olika parter enades vi om att upplysning och information, samt utbildning var en av de viktigaste uppgifterna inledningsvis, för att kunna skapa attitydförändringar och förbereda ett mottagande i föreningar och på fritidsgårdar.

En projektansökan om medel för detta arbete utarbetades tillsammans, som skickades till Allmänna Arvsfonden, som glädjande nog beviljade medel för detta. En projektledningsgrupp bildades.

FRISKUS-projektet 1995-1997

Organisation

I planeringsstadiet insåg vi snabbt att vi behövde utöka organisationen i projektet. Därför bildades förutom en styrgrupp, även en referensgrupp bestående av representanter från Barn – och ungdomshabiliteringen, HISO, Fritid Malmö, OMS-Fritid, Avlösar- och ledsagarservice och några föreningar.

Föreningsrepresentanter och fritidsgårdspersonal fick en inbjudan till en Kick-off, där Fritidsdirektör Rolf Johansson och Kommunalrådet Birgitta Nilsson ”talade sig varma” för projektet. Ett 40-tal föreningsrepresentanter och fritidsledare deltog i arrangemanget. Vi lyckades sedan att skapa en större kontaktgrupp av denna skara som träffades regelbundet.

Kontaktgruppen (förenings- och fritidsledare) fick som första uppgift att hjälpa ledningsgrupp och referensgrupp med att planera en utbildning, något som alla var överens om var nödvändigt för att kunna integrera barn och ungdomar med funktionshinder på fritidsgårdar och i föreningar.

Utbildning / information

Vår idé gick ut på att först försöka skapa goda förutsättningar för en lyckad integration genom att utbilda föreningsledare, fritidsgårdspersonal och sedermera även ledsagare.

Kontaktpersonerna fick själv vara med och bestämma innehållet i utbildningen, vilket innebar att man var mer motiverad som kursdeltagare och detta visade sig vara en riktig satsning.

För att på bästa sätt kunna skapa möjlighet för en fortsatt utbildning efter projektiden var vi redan från början inne på att använda oss av befintliga resurspersoner och specialister inom sjukvården eller inom handikapprörelsen, liksom personer med egna funktionshinder.

Allt för att underlätta en fortsättning efter avslutat projekt!

Det fanns en allmän ”rädsla” eller osäkerhet i att bemöta människor med funktionshinder, något som vi visste var ett problem.

Utbildningens olika beståndsdelar kom därför att bestå av handikappkunskap, bemötande och attityder. Flera föreläsare som hade egna funktionshinder medverkade, tillsammans med folk från Barn- och ungdomshabiliteringen och handikapprörelsen.

Prova på arrangemang

”Prova på aktiviteter”, där man även kunde testa olika fritidshjälpmedel var en mycket viktig ingrediens under projektiden. Dessa dagar var mycket uppskattade både av barn och föräldrar och var mycket välbesökta.

Vid dess tillfällen kom man i kontakt med ett 30-tal olika föreningar med en massa spännande aktiviteter på programmet. Både föreningar, fritidsgårdar och företag visade upp de hjälpmedel som fanns för att underlätta utövandet. Både idrottsliga- och kulturella aktiviteter ingick i programmet!

Föräldrarna fick vid dessa dagar också tillfälle att komma i kontakt med både personal och ledare, för att ställa frågor och själv få en ”aha”-upplevelse om de möjligheter som deras barn faktiskt hade, om man bara fick chansen! Vid ett av tillfällena deltog före detta skidåkaren Thomas Fogdö, som då gjorde debut som föreläsare (1996), efter lite övertalning från undertecknad.

Övrigt

HISO som ansökt formellt om projektmedel administrerade och förvaltade projektet.

För att kunna skapa oss en bild av barnens fritidssituation bestämde vi oss för att göra en enkät där man kartlade deras fritid och vilka behov man hade. Vi valde ut 100 barn med olika funktionshinder som var inskrivna på Barn – och ungdomshabiliteringen. Svarefrekvensen blev god, – 57 % besvarade enkäten. Det visade sig bl a att det fanns stora variationer på hur aktiva barnen var på sin fritid. Det var mest idrott man höll på med. Men det fanns ett stort intresse att prova på andra aktiviteter, framförallt musik och data.

Vi bjöd sedan in barnens föräldrar till en informationsträff – inbjudan gick även ut till de familjer som inte hade svarat på enkäten. Ett 40-tal föräldrar kom till sammankomsten där man fick ytterligare information om syftet med projektet, samtidigt kunde vi ta del av föräldrarnas förväntningar.

Vi betonade att detta var en långsiktig process som skulle ta tid och alla barn som var inskrivna inte kunde slussas ut på en gång. Det blev de som uttryckte önskemål och behov och som passade in i det förenings/fritidsgårdsutbud som vi för tillfället hade som kunde aktiveras i första hand.

C:a 75 barn fick chansen att prova på att delta i fritidsverksamhet utanför Barn- och ungdomshabiliteringen under projektiden. Själva utslussningen skötte personalen på Barn – och ungdomshabiliteringen, eftersom de kände till familjeförhållanden och barnens önskemål.

Nya projektplaner föddes

Efter FRISKUS-projektet beslutade att vi att försöka fortsätta på den påbörjade vägen och vi insåg då att det var nödvändigt att starta och genomföra flera ytterligare projekt. Vi hade lyckat starta en process och många barn hade fått chansen att prova på nya fritidsaktiviteter, men då mest inom idrott och friluftsliv. Barnen med kulturella intressen hade vi ännu inte lyckat så väl med än. Därför var det viktigt fortsätta arbetet med nya projekt och idéer. Våra planer var då:

1. Att bygga upp och utveckla en fritidshjälpmedelsbas innehållande hjälpmedel för idrott och friluftsliv, samt kulturella aktiviteter. Vi vill i största möjliga utsträckning placera ut olika hjälpmedel i föreningar och på fritidsgårdar, men även kunna erbjuda korttidsuthyrning från några platser i Malmö.
2. Att i samverkan med Kulturskolan, föreningar, fritidsgårdar och studieförbund starta ett försöksprojekt med syftet att skapa möjligheter för barn och ungdomar med funktionshinder att delta i kulturell verksamhet. En förutsättning för att lyckas med detta är naturligtvis att man även erbjuder utbildning för de olika pedagogerna och sedan startar upp en försöksverksamhet.

Vad hände sedan?

Ovanstående projektplaner genomfördes på liknande sätt genom BASEN-projektet (fritidshjälpmiddelsdepå) och Ba(r)nbytarprojektet (kulturella fritidsaktiviteter i Malmö Kulturskola) under åren 1997 – 2000. Vi hjälpte samtidigt andra föreningar att skapa integrationsprojekt, fotboll för utvecklingsstörda och barn med koncentrationssvårigheter (ADHD/DAMP) genom Bunkeflo IF och friidrottskola för samma målgrupp hos MAI.

År 2000 fick vi även möjlighet att sprida vår samarbets- och integrationsmodell till övriga delar av landet, då vi genom allmänna Arvsfonden kunde få resa runt i kommunerna och berätta om FRISKUS-modellen.

Nuläget

Idag (september 2005) är läget så att det finns ett 40-tal föreningar och studieförbund i Malmö som har aktiviteter för denna målgrupp, förutom handikapporganisationerna. FRISKUS-gruppen fortsätter att finnas till och har utbildning och ”prova på dagar”, samtidigt som man är ett ”bollplank” på många sätt för föreningarna. Vi kan stödja, ge råd och tips, men även hjälpa till att skapa nya aktiviteter i samarbete med föreningar, studieförbund och kommunala förvaltningar. Under åren har över 1000 föreningsledare och kommunal personal deltagit i våra utbildningskvällar där temat har varit; handikappkunskap, bemötande och attityder. Vi har anordnat ”prova på dagar”, som FRISKUS-dagen, där många av Malmös unga med funktionshinder har fått möjlighet till att prova på olika fritidsaktiviteter i föreningar, studieförbund och även i Malmö Kulturskola. Idag är det många andra föreningar än handikapporganisationer som har verksamhet även för de med funktionshinder.

På uppdrag av regeringen har Socialstyrelsen och Specialpedagogiska institutet nyligen avlagt en lägesrapport, där man har utreder vilket stöd som finns för barn och unga med funktionshinder och vem som har ansvaret för att samverkan sker i denna fråga. I fråga om ”fritid i samverkan” framhålls FRISKUS-modellen i Malmö som ett gott exempel på hur man kan gå tillväga.

Detta tar vi som ett mycket bra betyg på de insatser som har genomförts och att de är nödvändiga i dagens samhälle.

Malmö 2005-09-09

Jan Bengtsson
HISO c/o FRISKUS-gruppen